

**СОВЕТ ЧЕБОКСАРСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
НОВОШЕШМИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

ул. Чапаева, 3 б, с. Чув.Чебоксарка
Новошешминский район .423192

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЯҢА ЧИШМӘ МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ ЧАБАКСАР АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ**

Чалай урамы, 3 б.
Чабаксар авылы, Яңа Чишмә районы. 423192

тел.: (8-84348) 37-5-84, факс: (8-84348) 37-5-84, Chev.Nsm@tatar.ru

КАРАР

Совет Чабаксар авыл җирлеге
Яңа Чишмә муниципаль районы Татарстан Республикасы

"12" июле 2012 елның

№ 24-75

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл җирлегенең шәһәр төзелеше проектлаштыруның җирле нормативларын раслау турында

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законы, «Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлеге турында» 2010 елның 25 декабрдәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл җирлеге Советы

КАРАР БИРӘ:

1. Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл җирлегенең шәһәр төзелеше проектлаштыруның җирле нормативларын кушымта нигезендә расларга.
2. Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл җирлеге Советының 2018 елның 28 февралендә кабул ителгән 42-74 номерлы карары (27.04.2018 ел, № 45-78 үзгәрешләр белән) үз көчен югалткан дип танырга.
3. Әлеге карарны «Татарстан Республикасы хокукий мәгълүматының рәсми порталы»нда (<http://pravo.tatarstan.ru>), Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының «Интернет» мәгълүмат – телекоммуникация челтәрәндәге рәсми сайтында [http:// novosheshminsk.tatarstan.ru/](http://novosheshminsk.tatarstan.ru/) бастырып чыгарырга.
4. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.
5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл җирлеге Советының Законлылык, экология, Җирдән файдалану, торак - коммуналь хужалык һәм территорияне тәзекләндерү мәсьәләләре бунча комиссиягә йөкләргә.

Башлыгы Чабаксар авыл җирлеге
Яңа чишмә муниципаль районы
Татарстан Республикасы

С.В.Моляков

ЭЧТӨЛӨК

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛЭМЭЛЭР.....	
2. ИСЭПЛЭУ КҮРСӨТКЕЧЛӨРӨН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӨЛӨРӨ НӨМ ӨЛКӨСӨ	
3. МУНИЦИПАЛЬ БЕРӨМЛЕКНӨНҮ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ.....	
4. ТӨП ӨЛӨШӨ. ЖИРЛЕ ӨНӨМИЯТТӨГӨ КОРЫЛМАЛАР БЕЛӨН ТЭЭМИН ИТЕЛӨШНӨНҮ МИНИМАЛЬ РӨХСӨТ ИТЕЛГӨН ДӨРӨЖӨСӨНӨНҮ ИСӨП-ХИСАП КҮРСӨТКЕЧЛӨРӨ, МУНИЦИПАЛЬ БЕРӨМЛЕК ХАЛКЫ ӨЧӨН МОНДЫЙ КОРЫЛМАЛАРНЫНҮ ТЕРРИТОРИАЛЬ ЯКТАН МӨМКИН БУЛГАН МАКСИМАЛЬ ДӨРӨЖӨДӨ ФАЙДАЛАНЫЛУЫ КҮРСӨТКЕЧЛӨРӨ, ӨЛӨГӨ КОРЫЛМАЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА РЕКОМЕНДАЦИЯЛӨР.....	
4.1. Торак зоналар территориясенөң тээмин ителешенөң исөп-хисап күрсөткөчлөрө.....	
4.2. Мөгариф өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө корылмалары 10	
4.3. Мэдөният нөм ял оештыру өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө корылмалары.....	13
4.4. Физик культура нөм массакулөм спорт өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө корылмалары.....	14
4.5. Сөламөтлек саклау өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө корылмалары.....	15
4.6. Халыкны социаль тээмин итү нөм социаль яклау өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө корылмалары.....	16
4.7. Халыкка сөүдө, көнкүрөш хөзмөтө күрсөтү нөм жөмөгөт туклануы өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө корылмалары.....	18
4.8. Мөглүмөт нөм элементө корылмалары өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө корылмалары.....	20
4.9. Идарө итү нөм кредит-финанс оешмалары өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө корылмалары.....	22
4.10. Торак-коммуналь хужалык корылмалары өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө корылмалары.....	22
4.11. Жөмөгөт тэртибен саклау өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө корылмалары.....	24
4.12. Көнкүрөш нөм сөнөгөт калдыкларын утильлөштөрү нөм эшкөртү өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө корылмалары, күрсөтелгөн корылмаларны урнаштыру буенча тэкъдимнөр.....	24
4.13. Муниципаль берөмлек чиклөрөндө нөм торак пунктлар чиклөрөндө торак пунктлар чиклөрөннөн читтө нөм жирле өнөмияттөгө автомобиль юлларына транспорт хөзмөтө күрсөтү өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө корылмалары.....	26
4.14. Территориялөрнө төзөклөндөрү нөм яшеллөндөрү өлкөсөндө муниципаль берөмлекнөң жирле өнөмияттөгө объектлары, күрсөтелгөн объектларны урнаштыру буенча тэкъдимнөр.....	30
4.15. Авыл жирлегенөң электр, жылылык, газ нөм су белөн тээмин итү өлкөсөндөгө объектлары.....	31
4.15.1 . Электр белөн тээмин итү объектларында муниципаль берөмлек халкының норматив ихтыяжын билгелөү буенча тэкъдимнөр.....	31
4.15.2 . Жылылык белөн тээмин итү өлкөсөндө муниципаль берөмлек халкының норматив ихтыяжын билгелөү буенча тэкъдимнөр.....	33
4.15.3 . Газ белөн тээмин итү өлкөсөндө муниципаль берөмлек халкының норматив ихтыяжын билгелөү буенча тэкъдимнөр.....	34
4.15.4. Су белөн тээмин итү өлкөсөндө муниципаль берөмлек халкының норматив ихтыяжларын билгелөү буенча тэкъдимнөр.....	35

4.15.5. Су бүлү корылмаларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.....	3
ИСӘП-ХИСАП КҮРСӨТКЕЧЛӨРЕН НИГЕЗЛӘУ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР	3

Кушымта
Татарстан Республикасы Яңа Чишмә
муниципаль районы Чабаксар авыл
җирлеге Советы
2022 елның 12 нче июле 24-75нче
номерлы карарына

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЯҢА ЧИШМӘ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ЧАБАКСАР АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ ШӨһӨР
ТӨЗЕЛЭШЕ ПРОЕКТЛАШТЫРУЫНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Чабаксар авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең шәһәр төзелеше проектлаштыруының җирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының норматив-хокукий актлары нигезендә эшләнә.

Өлеге нормативлар белән җайга салынмаган мәсьәләләр «техник җайга салу турында» 27.12.2002 ел, № 184-ФЗ Федераль закон таләпләре нигезендә, Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән җайга салына.

Өлеге нормативлар, оештыру-хокукий формаларына бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Чабаксар авыл җирлеге муниципаль берәмлеге территориясендә үз эшчәнлеген алып баручы барлык шәһәр төзелеше эшчәнлегенә субъектлары өчен мәҗбүри.

Шәһәр төзелеше проектларының җирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы Законнары, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Чабаксар авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең норматив хокукий актлары (алга таба - муниципаль берәмлек) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Өлеге нормативлар муниципаль берәмлек халкы өчен муниципаль берәмлек халкының җирле әһәмияттәге корылмалар белән тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; мондый корылмаларның муниципаль берәмлек халкы өчен мөмкин булган максималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре җыелмасын билгели.

Муниципаль берәмлек халкы өчен тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территориаль яктан мөмкин булган максималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнә торган муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмаларына түбәндәге өлкәләргә карый торган корылмалар керә:

- җирлекләргә электр һәм газ белән тәэмин итү;
- муниципаль берәмлек чикләрендәге торак пунктлардан читтә җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, транспорт хезмәте күрсәтү;
- мәгариф, сәламәтлек саклау, мәгълүматлаштыру һәм элементә;
- мәдәният һәм ял оештыру;
- социаль тәэмин итү һәм социаль яклау; физик культура һәм массакүләм спорт;
- көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү; җәмәгать тәртибен саклауны тәэмин итү.

Нормативлар үз эченә түбәндәге бүлекләргә ала:

- муниципаль берәмлек халкының җирле әһәмияттәге корылмалар белән тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге максималь дәрәжәдә рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре;

- нормативларның төп өлешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен нигезләү буенча материаллар;

- нормативларның төп өлешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен куллану кагыйдәләре һәм өлкәсе;

- муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмаларында авыл җирлеге

халкының норматив ихтыяжларын билгеләү, әлеге корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр;

- Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Чабаксар авыл җирлегенә муниципаль берәмлегенәң кыскача характеристикасы.

2. ИСӘПЛӘУ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең территорияль планлаштыру документларын (алга таба - муниципаль берәмлек) һәм муниципаль берәмлек территориясенә карата эшләнә торган территорияне планлаштыру документларын эзерләгәндә, килештергәндә, раслаганда һәм гамәлгә ашырганда әлеге нормативлар белән билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре кулланыла.

Шәһәр төзелешен проектлаштыру нормативлары дәүләт хакимияте һәм җирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турындагы законнарның үтәлешен тикшереп торы һәм күзәтү органнары тарафыннан карарлар кабул итү өчен кулланыла.

Муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары исемлегенә, муниципаль берәмлек халкының тәэмин ителешенәң минималь рәхсәт ителгән минималь дәрәжәсенәң исәп-хисап күрсәткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территорияль үтемлелегенәң максималь дәрәжәдә рәхсәт ителгән дәрәжәсенәң исәп-хисап күрсәткечләре үтәү өчен мәҗбүри булып тора.

Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтама бирелә торган документларны юкка чыгарганда һәм (яки) үзгәрткәндә гамәлдән чыгарылган нормаларга таянып эш итәргә кирәк.

3. МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕКНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Чабаксар авыл җирлеге муниципаль берәмлеге территориясенең кыскача характеристикасы (алга табма муниципаль берәмлек), шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында мәғлүматлар, авыл җирлегенең башка характердагы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелгән.

1 нче таблица

Муниципаль берәмлекнең кыскача характеристикасы

№	Күрсәткеч исеме	Характеристикасы
1	Чабаксар авыл җирлеге территориясенең район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Чабаксар авыл җирлеге Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының төньяк-көнчыгыш өлешендә урнашкан. Чабаксар авыл җирлеге Екатерина, Шахмай авыл җирлекләре, Аксубай һәм Чистай муниципаль районнары белән чиктәш
2	Муниципаль берәмлек чикләрендәге территориянең гомуми мәйданы, га	10634
3	Муниципаль берәмлекнең административ үзәге	Чабаксар авылы
4	2022 елның 1 гыйнварына даими халык саны	
	Барлыгы, кеше.	553
	шул исәптән:	
	сабый яшьтәге	138
эшкә яраклы яшьтә	277	
хезмәткә яраклы яшәтән өлкәнрәк	138	
5	2022 елның 1 гыйнварына халык тыгызлыгы, кеше/кв. км	8,8
6	2030 елга даими халык саны фаразы	490
7	2022 елның 1 гыйнварына торак фонды күләме, торак мәйданы кв. метр	
	барлыгы, кв.м.	16000
	шул исәптән:	
- күпфатирлы	2310	
- шәхси	13690	
8	Халыкның торак белән тәэмин ителеше дәрәжәсе, кв.м / кеше.	20,1
9	Муниципаль район территориясендә табигый-климат шартлары	
	климат районы (климатик район картасы буенча, төзелеш өчен)	II B
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (баллар)	6 – 7
	табигать-климат шартларына гомуми бәя	уңайлы

4. ТӨП ӨЛЕШЕ. ЖІРЛЕ ӘНӘМИЯТТӘГЕ КОРЫЛМАЛАР БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТЕЛЭШНЕҢ МИНИМАЛЬ РӨХСӘТ ИТЕЛГӘН ДӘРӘЖӘСЕНЕҢ ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ, МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕК ХАЛКЫ ӨЧЕН МОНДЫЙ КОРЫЛМАЛАРНЫҢ ТЕРРИТОРИАЛЬ ЯКТАН МӨМКИН БУЛГАН МАКСИМАЛЬ ДӘРӘЖӘДӘ ФАЙДАЛАНЫЛУЫ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ, ӘЛЕГЕ КОРЫЛМАЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА РЕКОМЕНДАЦИЯЛӘР.

4.1. Торак зоналар территориясенең тәэмин ителешенең исәп-хисап күрсәткечләре.

Социаль яклауга һәм ярдәмгә мохтаж гражданның торак хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше өлкәсендә жирле әһәмияттәге корылмалар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре 2 нче таблицادا күрсәтелгән.

2 нче таблица

Торак төзелеше өлкәсендә жирле әһәмияттәге корылмалар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе		Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе
		2021 ел	2030 ел	
1	Торак пунктта торак урыннар	23,1	30,5	Билгеләнми

Искәрмә: киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025, 2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми майданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып коректлана.

Торак төзелеше һәм торак төзелеше төрләренең исәп-хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик ситуацияне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Торак төзелешенең характерына туры китереп, 3 таблицادا китерелгән төзелеш төрләре бүленә.

3 нче таблица

Торак төзелеше характеристикасы

№	Торак төзелеше тибы	Төзелеш характеристикасы
1	Азкатлы торак төзелеше	биеклегә 3 катка кадәр булган индивидуаль усадьба төзелеше; биеклектәге 3 катка кадәр блокланган торак йортлар белән төзү; биеклегә 4 катка кадәр булган күпфатирлы торак йортлар төзү
2	Урта катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзү
3	Күп катлы торак төзелеше	Күп катлы торак төзелеше биеклегә 9 каттан һәм аннан да югарырак булган күп фатирлы торак йортлар төзү

Торак төзелеше төрләрен бүлеп бирү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү муниципаль берәмлекнең жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре белән гамәлгә ашырыла.

Торак пунктларда торак төзүнең норматив параметрлары СНиП 2.07.01-89 бүлегә таләпләре нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү».

4.2. Мәгариф өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары

Муниципаль берәмлек халкының мәгариф корылмалары белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, халык өчен мондый корылмаларның территорияль үтемлелеге дәрәжәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләргә халык өчен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

Мәгариф өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территорияль үтемлек дәрәжәсе
1	Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары		
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 0 яшьтән 7 яшькә кадәрге 100 балага 40,5 урын исәбендә	Жәяүлеләр өчен 500 метр
2	Гомуми белем бирү оешмалары		
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 7 яшьтән 18 яшькә кадәрге 100 балага 40,5 урын исәбеннән	Транспорт үтемлелеге 30 минут
3	Өстәмә белем бирү оешмалары		
3.1	Гомуми белем бирү оешмалары базасында гамәлгә ашырыла торган өстәмә белем бирү программаларында урыннар саны		
	авыл торак пунктларында	гомуми белем бирү оешмаларында 100 укучыга 65 урын исәбеннән	Транспорт үтемлелеге 30 минут
3.2	Өстәмә белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы мәгариф оешмалары базасында гамәлгә ашырыла торган өстәмә белем бирү программаларында урыннар саны (гомуми белем бирү оешмаларынан тыш)		
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 5 яшьтән алып 18 яшькә кадәрге 100 балага 10 урын исәбеннән	Транспорт үтемлелеге 30 минут
Искәрмә. Махсус һәм сәламәтләндрерү мәктәпкәчә белем бирү һәм гомуми белем бирү учреждениеләре өчен исәп-хисап күрсәткечләре проектлауга бирем буенча кабул ителә.			

Учреждениедән 1 километрдан артык ераклыкта яшәүче авыл гомуми белем бирү мәктәпләре укучылары өчен балаларны йөртү өчен билгеләнгән махсус транспортта уку урынына илтүне оештыру күздә тотыла. Укучыларның тукталышта җыю урынына иң чик җәяүле якин килүе 500 метрдан да артмаска тиеш.

Авил гомуми белем бирү мәктәпләренең I һәм II дәрәжә укучылары өчен территорияль үтемлелегенең иң чик күрсәткече, транспорт хезмәте күрсәтүне оештыруны исәпкә алып, 15 километр тәшкит итә.

15 километрдан артык ераклыкта, шулай ук начар һава шартлары вакытында

транспортка барып житү мөмкинлеге булмаган чорда мәктәп яны интернатын күздә тотарга кирәк. Мәктәп яны интернатының сыйдырышлыгы гомуми белем бирү учреждениесендәге урыннарның гомуми саныннан 10% тәэмин ителүчәнлек дәрәжәсенә карап билгеләнә.

Мәгариф корылмаларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары СНИП 2.07.01-89 СП нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (Д кушымта), шулай ук Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгының «Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә мәгариф корылмаларын оптималь урнаштыру критерийларын билгеләү өчен үрнәк күрсәткечләр» дигән 2016 елның 4 маендагы АК-950/02 нөмерлы хаты белән.

Халык саны 200 кешедән ким булган авыл торак пунктлары өчен башлангыч сыйныфлар белән берлектә кече сыйныфлы мәктәпкәчә учреждениеләрне урнаштырунь күздә тотарга киңәш ителә.

Авыл торак пунктларында өстәмә белем бирү учреждениеләре урыннарын гомуми белем бирү мәктәпләре биналарында карарга тәкъдим ителә.

Сәламәт балалар өчен мәктәпкәчә учреждениеләрдә урыннар саны нормативь төшкил итә:

- 1 төркемгә – 10-20 урын;
- 2 төркемдә -18-40 урын;
- 3 төркемдә-28-60 урын;
- 4 төркемдә-48-80 урын;
- 5 төркемдә-46-100 урын;
- 6 төркемдә-58-120 урын;
- 7 төркемдә-64-140 урын;
- 8 төркемдә-74-160 урын;
- 9 төркемдә-84-180 урын;
- 10 төркемдә-92-200 урын.

Торак пунктлар өчен мәктәпкәчә учреждениеләрнең гомуми мәйданы (бинала мәйданы) буенча чагыштырма күрсәткечләр 5 нче таблицада китерелгән.

5 нче таблиц

Мәктәпкәчә учреждениеләрнең гомуми мәйданы (биналар мәйданы)буенча чагыштырмача күрсәткечләр

Мәктәпкәчә учреждениенең тибы	Күрсәткеч (тәрбияләнүчегә кв. метр)
1 группага	19,59
2 группага	12,05
3 группага	11,31
4 группага	10,49
6 группага	12,30
8 группага	11,04

Мәктәпкәчә учреждениеләр өчен җир кишәрлекләре күләмен корылмаларнь сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

100 урынга кадәр – 1 урынга 40 кв. метр;

100 урын – 1 урынга 38 кв.метр.

Күрсәтелгән жир кишәрлекләренең күләме реконструкция шартларында 25 % ка кимергә мөмкин; яңа төзелә торган яки Территориаль үсеш ала торган торак пунктларда халык саны 2 тапкырға артачак (яшелләндерү майданын кыскарту хисабына).

Гомуми белем бирү учреждениеләренең гомуми майданының (биналарның майданы) чагыштырма күрсәткечләре 6 таблицада китерелгән.

6 нчы таблица

Гомуми белем бирү учреждениеләренең гомуми майданы (биналар майданы) чагыштырмача күрсәткечләре

Күрсәткеч (тәрбияләнүчегә кв. метр)		
авыл торак пунктларында		
I дәрәжә укыту (башлангыч):		
	20 укучыга	13,75
	40 укучыга	10,18
	60 укучыга	10,07
I һәм II дәрәжә укыту (тугызьеллык):		
	108 укучы (12 укучы/сыйныф)	19,43
	162 укучы (18 укучы/сыйныф)	16,10
	216 укучы (24 укучы/сыйныф)	15,15
III дәрәжә укыту:		
	14 сыйныф (350 укучы)	22,25

Гомуми белем бирү учреждениеләре өчен жир кишәрлекләре күләмен корылмаларның сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

40тан 400 урынга кадәр – 1 укучыга 55 кв. м.;

400-500 урын – 1 укучыга 65 кв. м.;

500-600 урын – 1 укучыга 55 кв. м.;

600 – 800 урын – 1 укучыга 45 кв. м.;

800-1100 урын – 1 укучыга 36 кв. м.;

1100-1500 урын – 1 укучыга 23 кв. м.;

1500-2000 урын – 1 укучыга 18 кв. м.;

2000 урын-1 укучыга 16 кв. м.

Күрсәтелгән күләмнәр реконструкция шартларында 20% ка киметелергә мөмкин укыту - тәҗрибә эшләрән оештыру өчен совхоз һәм колхоз жирләрендә махсус участкалар каралмаган булса, авыл жирлекләрендә 30% ка арттырылырга мөмкин. Мәктәпнең спор зонасы торак район ФОКына берләшергә мөмкин.

4.3. Мәдәният һәм ял оештыру өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Мәдәният, массакүләм ял, ял корылмаларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (кушымта Д).

Муниципаль берәмлек халкының мәдәният һәм ял корылмалары белән тәмин ителеше дәрәжәсе, халык өчен мондый корылмаларның территорияль үтемлелеге дәрәжәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләргә халык өчен 7 нче таблица нигезендә кабул итергә кирәк.

7 нче таблица

Мәдәният һәм халыкның ялын оештыру өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территорияль үтемлелек дәрәжәсе
1	Клуб учреждениеләре, шул исәптән:		
	0,2 дән 1 меңгә кадәр кеше	1000 кешегә 500-300 урын	Транспорт үтемлелеге 60 минут
	1 меңнән 2 меңгә кадәр кеше	1000 кешегә 300-230 урын	
	2 меңнән 5 меңгә кадәр кеше	1000 кешегә 230-190 урын	
2	Авыл массакүләм китапханәләре авыл җирлекләре һәм аларның төркемнәре өчен хезмәт күрсәтү зонасына (30 минутлык һәркем өчен мөмкин булганлыктан чыгып) килделәр:		
	1 меңнән 2 меңгә кадәр кеше	6-7,5 мең берәмлек саклау берәмлеге; 1000 кешегә 5-6 уку урыны.	Транспорт үтемлелеге 30 минут
	2 меңнән 5 меңгә кадәр кеше	5-6 мең берәмлек саклау берәмлеге; 1000 кешегә 4-5 уку урыны.	
	5 меңнән 10 меңгә кадәр кеше	4,5-5 мең берәмлек саклау берәмлеге; 1000 кешегә 3-4 уку урыны.	
3	Ял һәм һөвәскәрлек эшчәнлеген оештыру өчен бүлмәләр	50-60 кв. м. идәннең мәйданы 1000 кешегә исәпләнгән.	Транспорт үтемлелеге 30 минут
4	Кинотеатрлар	1000 кешегә 25 – 35 утырту урыны.	билгеләнми
5	Концерт заллары	1000 кешегә 3,5 – 5 утырту урыны.	билгеләнми
6	Музейлар	Муниципаль районга 1 корылма	Транспорт үтемлелеге 30 минут
7	Күргәзмә заллары	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
8	Универсаль спорт-тамаша заллары, шул исәптән ясалма бозлы	1000 кешегә 6 – 9 урын	билгеләнми

Искәрмә.

1. Азрак исәп-хисап күрсәткечен зур торак пунктлар өчен кабул итергә кирәк.

2. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 26.01.2009 елдагы 42 номерлы карары нигезендә 2024 елга кадәр клуб учреждениеләре һәм китапханә хезмәтләре белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

7 нче таблицада күрсәтелмәгән мәдәният һәм ял корылмалары өчен күрсәткечләрне проектлауга бирелгән бирем нигезендә кабул итәргә кирәк.

Авыл торак пунктларында проектлана торган мәдәният һәм ял корылмаларының саны, составы һәм сыйдырышлыгы билгеләгәндә, 30 минутлык транспорт үтемлелеге зонасында урнашкан башка торак пунктлардан килгән халыкны өстәмә рәвештә исәпкә алырга кирәк.

Мәдәният корылмалары өчен жир кишәрлекләре һәм халыкның ялын оештыру күләме проектлауга бирелгән задание нигезендә билгеләнә.

4.4. Физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының физик культура һәм массакүләм спорт корылмалары белән тәмин ителеше дәрәжәсе, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрне муниципаль берәмлек халкы өчен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

Физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе
1	Гомуми кулланылыштагы физкультура-спорт заллары	80 кв. м майданда идән 1000 кешегә исәпләнгән	транспорт үтемлелеге 60 минут
2	Спорт майданчыгы (уен спорт майданчыгын һәм (яки) урам тренажерларын, турнирларны үз эченә алган яссылык спорт корылмасы)*		
	авыл торак пунктларында	Халык санына бәйсез рәвештә, 1 корылма	транспорт үтемлелеге 60 минут

Искәрмә:

* халык саны 300 кешедән ким булган торак пунктлар өчен нормалашмый.

8 нче таблицада күрсәтелмәгән физик культура һәм массакүләм спорт корылмалары өчен исәп-хисап күрсәткечләре проектлауга бирелгән задание нигезендә билгеләнә.

Физик культура һәм массакүләм спорт корылмаларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләүне халыкның төрле социаль-демографи төркемнәренең ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурилыгы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Өлеге корылмаларны урнаштыру башка шундый ук корылмаларның якинлыгын транспорт элементларын оештыруны, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәре белән үзара бәйләнешне исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Физик культура һәм массакүләм спорт корылмаларын мөгариф мәктәпләренең һәм башка уку йортларының, ял һәм мәдәният учреждениеләренең спорт корылмалары белән территорияне кыскарту белән бергә алып бару рөхсәт ителә.

Физкультура-спорт корылмалары өчен жиһир участогы күләмен проектлау биреме буенча кабул итергә кирәк

4.5. Сәламәтлек саклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жиһирле әһәмияттәге корылмалары.

Хастаханә һәм поликлиника учреждениеләрендә муниципаль берәмлек халкының тәэмин ителеш дәрәжәсе, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрне муниципаль берәмлек халкы өчен 9 таблица нигезендә кабул итергә кирәк.

9 нчы таблица

Сәламәтлек саклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жиһирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе
1	Ярдәмче биналар һәм корылмалар булган барлык типтагы стационарлар	1000 кешегә 13,47 койка	билгеләнми
2	Поликлиникалар, амбулаторияләр, диспансерлар (стационардан башка)	Сменага 18,15 кеше килә 1000 кеше исәбенә	авыл жиһирлегендә - транспорт белән 30 минут
3	Фельдшер яки фельдшер-акушерлык пунктлары	Сменага 18,15 кеше килә 1000 кеше исәбенә	Транспорт үтемлелеге 30 минут
4	Балалар сәт кухнялары	Тәүлегенә 4 порция 1 балага	билгеләнми
5	Ашыгыч медицина ярдәме станцияләре	1 бригада хезмәт күрсәтүче 10 мең кешегә исәпләнгән	махсус автомобильдә 15 минутлык зона чикләрендә
6	Даруханәләр авыл торак пунктларында	1 мең кешегә гомуми майданы 14 кв. метр	Жәяүлеләр өчен 30 минут

Искәрмә:

Бер ятакка балалар өчен 1,5 коэффициенты булган барлык стационар нормасын кабул итергә кирәк.

Бер жиһир кишәрлегендә ике һәм аннан күбрәк стационар урнаштырганда аның гомуми майданы стационарларның суммар сыйдырышлыгы нормасы буенча кабул итергә кирәк.

Хастаханә оешмаларының стационарлары район хезмәт күрсәтү дәрәжәсенә ия һәм бөтен районга исәпләнә. 1000 кешегә исәпләнгән 13,47 койка белән тәэмин итү нормативы халыкка стационар хезмәт күрсәтү өчен кирәк булган бөтен койка фондын үз эченә ала (шәфкать туташы карау койкалары, хоспислар, ярымстационар койкалар һ.б.).

Ашыгыч медицина ярдәме станцияләре район дәрәжәсендә хезмәт күрсәтә һәм бөтен районга исәпләнә.

Сәламәтлек саклау корылмаларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары СНиП 2.07.01 - 89 СП нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (кушымта Д) һәм башка норматив документлар.

Кыска вакытлы дөвалану өчен олылар һәм балалар өчен стационарларның (күппрофильле хастаханәләр, махсуслаштырылган стационарлар һәм медицина үзәкләре, бала табу йортлары һ. б.), ярдәмче биналар һәм корылмалар булган җир участоклары күләмнәрен корылмаларның сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

50 койкага кадәр – бер ятакка 210 кв. м;

50-100 койка – бер ятакка 210 – 160 кв. м;

100-200 койка – 160-110 кв. м бер ятакка;

200-300 койка – 110-80 кв. м бер ятакка;

300-500 койка – бер ятакка 80 – 60 кв. м;

500 койкадан артык – бер ятакка 60 кв. м.

Күрсәтелгән күләмнәр реконструкция шартларында 25 % ка киметелергә мөмкин.

Хастаханә территориясе 10 м киңлектәге саклагыч яшел полоса белән әйләнә-тирә төзелештән аерылырга тиеш.

Амбулатор-поликлиника учреждениеләре, диспансерлар өчен җир кишәрлеге күләмен стационардан башка сменага 0,1 га, ләкин корылмага 0,3 га да ким булмаган җир участогын күздә тотарга кирәк. Поликлиникаларның мәктәпкәчә балалар учреждениеләре белән турыдан-туры күрше булуы рәхсәт ителми.

Фельдшер-акушерлык пункты өчен җир участогының күләме 0,2 га тәшкил итәргә тиеш.

Ашыгыч медицина ярдәме станциясе (подстанциясе) өчен, күчмә медицина ярдәме пункты өчен җир участогы күләмен 1 автомобильгә 0,05 га, ләкин 0,1 га ким булмаган күләмдә кабул итәргә киңәш ителә.

Даруханәләр өчен җир участогының күләме 0,2 га тигез булырга тиеш, яисә алар кертелергә мөмкин.

Балалар сәт кухнялары өчен җир участогының күләме тәүлегенә 1 мең порциягә 0,015 га, ләкин 0,15 гектардан да ким булмаган күләмдә кабул итәргә киңәш ителә.

4.6. Халыкны социаль тәэмин итү һәм социаль яклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының социаль тәэминат һәм социаль яклау корылмалары белән тәэмин ителешенә, мондый корылмаларның территорияль үтемлелеге дәрәжәсенә тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен муниципаль берәмлек халкы өчен 10 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халыкны социаль тәэмин итү һәм социаль яклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенә минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территорияль үтемлелек дәрәжәсе
1	Халыкка социаль хезмәт күрсәтү комплекслы үзеге	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
2	Гаиләгә һәм балаларга социаль ярдәм күрсәтү	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми

	бүлекчәсе		
3	Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортлар (пансионатлар)	3 урын-18 яшьтән өлкәнрәк 1 мең кешегә / Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
4	Төнге торы йортлары, социаль адаптация үзәкләре	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
5	Мөмкинлекләре чикләнгән балалар һәм яшүсмерләр өчен тернәкләндерү үзәкләре	1 корылма-муниципаль районга, әмма мөмкинлекләре чикләнгән 1 мең балага һәм яшүсмергә исәпләнгән 1 меңнән дә ким булмаган корылма	билгеләнми
6	Психоневрология интернаты	3 урын-1 мең кешегә	билгеләнми
7	Балалар интернат-йортлары	3 урын-1000. кеше (4-17 яшь)	билгеләнми
8	Акылга зәгыйфь балалар өчен балалар интернат-йортлары	2 урын-1000 кешегә	билгеләнми
9	Ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балаларга ярдәм итү үзәкләре	1 корылма 10 мең кешегә яше 18 яшькә кадәр	билгеләнми
10	Балалар өчен социаль приют	1 корылма 10 мең кешегә яше 18 яшькә кадәр	билгеләнми
11	Яшьләр эшләре буенча органнар учреждениеләре	Гомуми мәйданы 25 кв. метр 1000 кешегә; 2 эш урыны-1 мең кешегә	билгеләнми

Социаль тәэмин итү учреждениеләрен исәпләү нормаларын төбәкнең социаль-демографик үзенчәлекләренә бәйле рәвештә төгәлләштерергә кирәк.

Психоневрологик интернатларны урнаштыру өчен җир кишәрлекләре күләме корылманың сыйдырышлыгына карап билгеләнә:

200 урынга кадәр – бер урынга 125 кв. м.;

200 урын – бер урынга 100 кв. м.

Халыкка социаль хезмәт күрсәтү үзәкләрен урнаштыру «өлкән яшьтәге кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру»35-106-2003 СП таләпләренә туры китереп башкарыла.

Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортлар урнаштыру өчен җир кишәрлекләре күләме корылманың сыйдырышлыгына карап билгеләнә:

50 урын – 1 урынга 38 кв. метр;

100 урын – 1 урынга 27 кв. метр;

200 урын-1 урынга 20 кв. метр.

Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортларны торак пунктлардан читтә урнаштыру мөмкин.

Балалар интернат-йортлары, шул исәптән акылга зәгыйфь балалар өчен интернат-йортлар янындагы жир кишәрлекләре күләмен корылманың сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

100 утырту урыны - 80 кв. метр 1 урынга;

120 утырту урыны-60 кв. метр 1 урынга;

200 утырту урыны-1 кв. метр 1 урынга.

Төнге яшәү, социаль адаптация үзәкләре булган жир кишәрлекләре күләме корылманың сыйдырышлыгы нигезендә билгеләнә:

25 урын-9,8 кв. 1 урынга;

50 утырту урыны-9,0 кв. метр 1 урынга;

100 утырту урыны-1 кв.м. 1 урынга.

4.7. Халыкка сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм жәмәгать туклануы өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм жәмәгать туклануы корылмалары белән тәмин ителешенә, район халкы өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсенә тәкъдим ителә торган күрсәткечләр 11 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

11 нче таблица

Сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм жәмәгать туклануы өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәмин ителешенәң минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Кибетләр, шул исәптән:		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 300 кв. м сәүдә майданы	2000 м
	- азык-төлек товарлары		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 100 кв. м сәүдә майданы	2000 м
2	- азык-төлек булмаган товарлар		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 200 кв. м сәүдә майданы	2000 м
	Базар комплекслары	1000 кешегә 24-40 (7) кв. м сәүдә майданы	билгеләнми
3	Жәмәгать туклануы предприятиеләре	1000 кешегә 40 (8) урын	күп катлы төзелештә 500 м, шул ук вакытта бер катлы төзелештә 800 м.
4	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, шул исәптән:		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 7 эш урыны	2000 м
	- халыкка турыдан-туры хезмәт күрсәтү өчен		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 4 эш урыны	2000 м
4	- предприятиеләргә хезмәт күрсәтү өчен		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 3 эш урыны	2000 м

5	Мунчалар*		
	авыл торак пунктларында	1000 кешегә 7 эш урыны	билгеләнми

Искәрмә:

Жәя эчендә микрорайонда һәм торак районда хезмәт күрсәтү системасын оештыруга туры килә торган жирле әһәмияттәге предприятиеләрне исәпләү нормалары китерелгән.

Күрсәтелгән хезмәт күрсәтү радиусы махсус учреждениеләргә кагылмый. Барлык төр хезмәт күрсәтү учреждениеләренең дә махсуслаштырылган хезмәт күрсәтү учреждениеләреннән файдалану мөмкинлеге учреждениенең характерына, аны жирлек структурасында урнаштыруның нәтижәлелегенә һәм табышлылыгына бәйле:

* Тезекләндерелгән торак фонды белән тәмин ителгән жирлекләрдә мунча һәм мунча-сәламәтләндерү комплексларының сыешлыгын исәпләү нормалары 1 мең кешегә өч урынга кадәр киметергә рөхсәт ителә.

Житештерү предприятиеләрендә, оешмаларда һәм уку йортларында туклану предприятиеләренә ихтыяж ведомство нормалары буенча 1 мең эшләүче (укучы) өчен максималь сменага исәпләнә. Жәмәгать туклануының эзерләү предприятиеләре норма буенча — тәүлегенә 300 кг. 1 мең кешегә исәпләнә.

Авыл торак пунктлары һәм аларның төркемнәре өчен сәүдә һәм халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләрен һәр жирлектә яшәүчеләрне жәяү йөрү мөмкинлеге чикләрендә беренче чиратта кирәк булган хезмәтләр белән тәмин итү исәбеннән 30 минуттан да артмаска тиеш. Югары дәрәжәдә хезмәт күрсәтү корылмалары белән тәмин итүне авыл жирлекләре төркеменә кабул итәргә кирәк.

Сәүдә үзәкләренең жир участокларының күләмен хезмәт күрсәтүче халык санына карап кабул итәргә кирәк:

- 1 мең кешегә кадәр – 0,1 - 0,2 га корылмага;
- 1 – 3 мең кеше - корылмага 0,2-0,4 га;
- 3 – 4 мең кеше - корылмага 0,4-0,6 га;
- 5 – 6 мең кеше - корылмага 0,6-1 га;
- 7 – 10 мең кеше - корылмага 1,0-1,2 га.

Сәүдә предприятиеләренең жир участоклары күләмен сәүдә мәйданының кв. метрына карап кабул итәргә кирәк:

- 250 кв.м. га кадәр – 100 кв. м. сәүдә мәйданына 0,08 га;
- 250 кв. м. – 100 кв.м. сәүдә мәйданына 0,08-0,06 га;
- 650 дән 1500 кв. м. – 100 кв. м. сәүдә мәйданына 0,06-0,04 га;
- 1500 дән 3500 кв. м. га кадәр – 100 кв.м. сәүдә мәйданына 0,04-0,02 га;
- 3500 кв. м. – 100 кв.м. сәүдә мәйданына 0,02 га.

Предприятиеләрне инженерлык системалары һәм коммуникацияләр белән автоном тәмин иткән очракта, шулай ук аларның территориясендә ярдәмче биналар һәм корылмалар урнашкан очракта, участок мәйданы 50% ка кадәр артырга мөмкин.

Базар комплексларының жир участоклары күләмнәрен, сыйдырышлылыгына карап базар комплексының сәүдә мәйданыннан 7 дән 14 кв. м га кадәр кабул итәргә кирәк:

- 14 кв. м. – сәүдә мәйданы 600 кв. м.;
- 7 кв. м. - сәүдә мәйданы 3000 кв. м. артык.

Жәмәгать туклануы предприятиеләре өчен жир кишәрлекләре күләмен урыннаң санына карап кабул итәргә кирәк:

- 50 утырту урынына кадәр-100 урынга 0,2-0,25 га кадәр;
- 50дән 150гә кадәр утырту урыны – 100 урынга 0,2-0,15 га.;
- 150дән артык утырту урыны-100 урынга 0,1 га.

Көн күреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре өчен жир участкалары күләмен аларның егәрлегенә (эш урыннары санына) карап кабул итәргә кирәк:

- 10 нан 50 гә кадәр эш урыны – 0,1-0,2 га, 10 эш урын;
- 50 дән 150 гә кадәр эш урыны – 0,05-0,08 га, 10 эш урын;
- 150 дән артык эш урыны – 0,03-0,04 га, 10 эш урын.

Мунчалар өчен жир кишәрлекләре күләме корылмага 0,2-0,4 га кабул ителә.

4.8. Мәгълүмат һәм элемент корылмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Предприятиеләрне, биналарны һәм элемент корылмаларын, Радио һәм телевидение, янғын һәм сак сигнализациясен, инженерлык жиһазлары системаларын диспетчерлаштыру эшләрен гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

Муниципаль берәмлек халкы өчен халыкны мәгълүматлаштыру һәм элемент корылмалары белән тәэмин итүнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләрен 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

Мәгълүмат һәм элемент корылмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлгеге (яңа микрорайон)	0,5-6 мең кешегә авыл жирлегендә 1 элемент бүлгеге	500 метр
2	Районара почта мт	50-70 почта элементәсе бүлекчәләренә 1 корылма	билгеләнми
3	АТС (1000 кешегә 600 номер исәбеннән)	10-40 мең номерга 1 корылма	билгеләнми
4	Төен АТСы	10 АТСка 1 корылма	билгеләнми
5	Концентратор	1,0 - 5,0 мең номерга 1 корылма	билгеләнми
6	Терәк-көчәйтү станциясе	60-120 мең абонентка 1 корылма	билгеләнми
7	Блок-чыбыклы тапшырулар станциясе	30-60 мең абонентка 1 корылма	билгеләнми
8	Тавыш трансформатор подстанцияләре	10-12 мең абонентка 1 корылма	билгеләнми
9	Кабельле телевидениенең техник үзәге	торақ районга 1 корылма	билгеләнми

Элемент бүлегенең жир участогы күләме торақ пунктта яшәүчеләр санына бәйлә рәвештә исәпләнә:

500 дән 2000 гә кадәр кеше – 0,3-0,35 га корылмага;

2000 – 6000 кеше – корылмага 0,4-0,45 га.

Мәгълүматлаштыру һәм элемент корылмаларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданын кабул итәргә кирәк:

– автоматик телефон станциясе - корылмага 0,25 га;

корылмага 0,3 га автоматик телефон станциясе тоташу ноктасына кадәр уза;

- концентратор-40-100 кв. м;

- терек-көчәйтү станциясе-корылмага 01-0,15 га;
- чыбык үткәргечле тапшыру станциясе- корылмага 0,05-0,7 га;
- тавыш трансформатор подстанцияләре- корылмага 50-70 кв. м.;
- кабель телевидениесенең техник үзәге- корылмага 0,3-0,5 га.

Яңа төзелешне гамәлгә ашырганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениене күмәк кабул итү системаларын урнаштыруны һәм бер үк вакытта өч элемент операторы тарафыннан хезмәт күрсәтү өчен кирәкле булган ябык эчке коммуникацияләр буенча йорт эчендәге элемент челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Яңа территорияләрне төзегәндә Гражданнар оборонасы сигналлары һәм гадәттән тыш хәлләр сигналлары буенча халыкка хәбәр итү системасының локаль челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Элементә предприятиеләре биналарын күрше предприятиеләр яки технологик процесслар булган, зарарлы, коррозия-актив, күңелсез матдәләр һәм тузан бүлөп бирү чыганагы булган, аларның санитар-яклау зоналарыннан читтә урнашкан корылмаларга карата өстенлек бирә торган жылларнең өске ягында урнаштырырга кирәк.

Шәһәрара телефон станцияләре, шәһәр телефон станцияләре, телефон төеннәре һәм станцияләр, чыбыклы тапшырулар станцияләрен шәһәр төзелеше шартларына карап урнаштырырга кирәк.

Почтамтлар, шәһәр һәм район элементә узеллары, матбугат предприятиеләрен шәһәр төзелеше шартларына бәйлә рәвештә дә урнаштырырга кирәк.

Элементә бүлекләре, эреләндерелгән элементә бүлекләре Торак төзелеше зонасында урнашырга тиеш.

Почтамтлар, район элементә узеллары, матбугат агентлыклары биналарыннан балалар ясле-бакчалары, мәктәпләр, мәктәп-интернатлар, дөвалау-профилактика учреждениеләре жир участкалары чикләренә кадәр ераклыкны - кимендә 50 м, ә торак һәм ижтимагый биналар стеналарына кадәр-25 метрдан да ким түгел.

Тимер юл почталары һәм почта бүлекчәләре тимер юл станцияләрендә почта тимер юл тупиклары, почта платформалары һәм пассажирлар платформаларына керү (чыгу) мөмкинлеге белән урнаштырырга тиеш.

Аэропорт каршындагы почта бүлекләре аэропортның хезмәт-техник территориясендә пассажирлар перроны янында самолетлар тукталышына керү (чыгу) белән урнашырга тиеш.

Жир участогы төзекләндерелгән, яшелләндерелгән һәм коймаланган булырга тиеш. Койманың биеклегенә кабул ителә, м:

1,2 – шәһәрара телефон станцияләре, телеграф төеннәре һәм шәһәр телефон станцияләре хужалык ишегаллары өчен;

1,6 – көчәйтү пунктлары, кабельле участкалар, махсус билгеләнештәге жиһазлар һәм милкә булган базалар һәм складлар, махсус элементә автомобильләренең ачык стоянкалары, шәһәрара элементә һәм телевидениенең территориаль үзәкләре, дәүләт элементә предприятиеләре, Россия магистраль элементәләре һәм телевидениесенең техник элементә узеллары, эксплуатацион-техник элементә узеллары, тимер юл почталары, почта бүлекчәләре, почтамтлар, район элементә узеллары, матбугат предприятиеләре өчен.

Элементә линияләрен урнаштыру СН 461-74 «элементә линияләре өчен жир бүлөп бирү нормалары» таләпләренә туры китереп башкарыла.

4.9. Идарә итү һәм кредит-финанс оешмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле өһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелегә дәрәжәсе, идарә учреждениеләре һәм кредит-финанс оешмалары белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенен исәп-хисап күрсәткечләрен 13 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Идарә һәм финанслар өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Банклар бүлекләре һәм филиаллары, шул исәптән:		
	авыл жирлекләрендә	1-2 мең кешегә 1 операция урыны	-
2	Идарә оешмалары һәм учреждениеләре	Техник регламентлар нигезендә	билгеләнми

Банк бүлекләренең жир кишәрлеге Күләме 3 операция урынына урнаштырганда 0,05 га исәбеннән кабул ителә.

Идарә оешмалары өчен жир кишәрлекләре күләме бер хезмәткәргә 60-44 кв.м. исәбеннән кабул ителә. 44-18, 5 кв.м. бина катларында бер хезмәткәр өчен 3-5 кат. Зур майдан азрак катлы корылмалар өчен кабул ителә.

4.10. Торак-коммуналь хужалык корылмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкы өчен торак-коммуналь хужалык корылмалары белән тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенең, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләрен 14 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Торак-коммуналь хужалык өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Кунакханәләр	1000 кешегә 3 урын	билгеләнми
2	Торак-эксплуатация оешмалары	20 мең кешегә 1 корылма	билгеләнми
3	Икенчел чималны кабул итү пунктлары	20 мең кешегә 1 корылма	билгеләнми
4	Традицион зиратлар, шул исәптән:		
	авыл жирлекләрендә	1000 кешегә 0,28 га, әмма 40 га дан артык түгел	билгеләнми

Кунакханәләрнең жир участогы күләме урыннар саныннан чыгып кабул ителә:

25-100 урынга кадәр – 1 урынга 55 кв. м.;

100 урыннан артык – 1 урынга 30 кв.м.

Торак-эксплуатация оешмасының жир кишәрлеге күләме бер корылмага 0,3 га тәшкит итә, икенчел чималны кабул итү пункты бер корылмага 0,01 га тәшкит итә.

Зиратларның жир участогы күләме халыкның тәэмин ителеше дәрәжәсеннән чыгып кабул ителә, әмма 40 гектардан да артмый, халык саны һәм халык санының перспективалы үсешен исәпкә алып билгеләнә.

Торак-коммуналь хужалык предприятиелереннән торак йортлар, гомуми белем биру мектепләре, балалар бакчалары һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре диварларына кадәр ераклык 15 нче таблицада күрсәтелгән.

15 нче таблица

Торак-коммуналь хужалык предприятиелереннән торак йортлар, гомуми белем биру мектепләре, балалар бакчалары һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре диварларына кадәр ераклык

Биналар (жир участоклары)	Торак-коммуналь хужалык предприятиеләре биналарыннан (участокларыннан) ераклык, м		
	Торак йортларның диварларына кадәр	Гомуми белем биру мектепләре, балалар бакчалары һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре биналарына кадәр	Су алу корылмаларына кадәр
Икенчел чималның кабул итү пунктлары	20	50	-
Традицион каберлекләр һәм крематорий зиратлары (мәйданы 20 дән 40 га кадәр)	500	500	Кимендә 1000 (су белән тәэмин итү чыганагын санитар саклау поясы һәм фильтрация вакыты исәпләүләре буенча)
Традицион каберлекләр һәм крематорий зиратлары (мәйданы 10 нан 20 га кадәр)	300	300	
Традицион жирләү зиратлары һәм крематорий (мәйданы 10 гектардан ким)	100	100	-

Икенчел чималның кабул итү пунктларын яшел үсентеләр полосасы белән изоляцияләргә һәм аларга автомобиль транспорты өчен керү юлларын күздә тотарга кирәк.

Реконструкцияләнергә тиешле авыл торак пунктларында зиратлардан торак йортлар, балалар һәм дөвалау учреждениеләре биналары диварларына кадәр ераклыкны жирле санитар күзәтчелек органнары белән килештереп, ким дигәндә 100 кеше кабул итәргә рөхсәт ителә.

Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата аерым якта урнаштырырга кирәк.

Яңа жирләү урыннары булдыру, гамәлдәге жирләү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасы уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

Зират өчен бүлеп бирелә торган Участок түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: торак пункттан, ачык сулыклардан һәм сулыклардан читтә читкә тайпылырга; мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга; жир өслегеннән 2,5 метрдан да ким булмаган грунт суларының торышы булырга; 1,5 м тирәнлектә коры, туфраклы туфракка (ашлы Комлы) ия булырга; туфракның дымлылыгы 6-18 % тан да ким булмаска тиеш.

Зиратлар территориясендә юл челтәрен, су сибү системасын, шахталар коеларын тышкы яктылыкны күздә тотарга кирәк.

Жирләү участкаларының күләмен 16 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Күмү участкаларының күлөмө

Бер урында жирлөү саны бер дәрәжәдө	Күмү участкаларының күлөмө	
	Киңлегө, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6/1,8	2,0/4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

4.11. Жәмәгәт тәртибен саклау өлкөсөндө муниципаль берәмлекнең жирле өһәмияттөгө корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкы өчен халыкны жәмәгәт тәртибен саклау корылмалары белән тээмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсөнең, мондый корылмаларның территорияль үтемлелегө дәрәжәсөнең хисап күрсәткөчлөрөн 17 нче таблица нигөзөндө кабул итөргө кирөк.

17 нче таблица

Авил жирлегө территориясөндө жәмәгәт тәртибен саклау өлкөсөндө авил жирлегөнең жирле өһәмияттөгө корылмалары өчен билгеләнө торган исөп-хисап күрсәткөчлөрө

№ п/п	Корылманың исөмө	Халыкны тээмин ителешөнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсө	Халык өчен территорияль үтемлелек дәрәжәсө
1	Полиция бүлегө	муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
2	Төртип саклау терөк пункты		
	авил торак пунктлары өчен	1-3 авил жирлегөнө 1 корылма	билгеләнми

Полиция бүлегө муниципаль районның административ үзөгөндө карала. Авил жирлегөндө авил жирлеклөрө комплексы хөзмөт күрсөтө ала.

Төртип саклау терөк пункты, кагыйдө буларак, административ участок (микрорайон) үзөгөндө урнашырга тиеш.

4.12. Көнкүрөш һәм сөнөгәт калдыкларын утильләштерү һәм эшкөртү өлкөсөндө муниципаль берәмлекнең жирле өһәмияттөгө корылмалары, күрсөтелгән корылмаларны урнаштыру буенча тәкьдимнөр

Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен подъездлар белән тээмин ителгән каты көнкүрөш калдыкларын жыю өчен контейнер мөйданчыклар урнаштыруны күздө тотарга кирөк.

Көнкүрөш калдыкларын жыю нормаларының күрсөткөчлөрөн СП 42.13330.2016 талөплөрөнө туры китереп кабул итөргө кирөк «СНиП 2.07.01-89 " шөһөр төзелешө. Шөһөр һәм авил жирлеклөрөн планлаштыру һәм төзү» темасына 18 нче таблицада китерелгән доклад белән чыгыш ясады.

Жыелган көнкүрөш калдыкларының исөп-хисап санын даими (һөр 5 ел сөн) факттагы мөгьлүматлар буенча ачыкларга кирөк.

18 нче таблица

Коммуналь калдыкларны туплау нормалары

Көнкүрөш калдыктары төрлөрө	Елына 1 кешегә көнкүрөш калдыктары саны	
	кг	литр
Катылар: - сууткөргөч, канализация, үзөк жылылык һәм газ белән тәэмин ителгән торак биналардан; - башка торак биналардан	190 – 225 300 – 450	900 – 1000 1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүрөш калдыктарының гомуми саны	280 – 300	1400 – 1500
Казылма чокырлардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500
Урамнарның, майданнарның, паркларның 1 кв. метр каты көнкүрөш калдыктары	5	8
<p>Искәрмә. Калдыктар жыелу нормаларының зур әһәмиятен зур торак пунктлар өчен кабул итәргә кирәк. Зур габаритлы көнкүрөш калдыктарын туплау нормаларын каты көнкүрөш калдыктарының китерелгән күрсәткечләре составында 5% күләмдә кабул итәргә кирәк.</p>		

Каты коммуналь калдыктарны жыю, транспортлау, эшкөртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү өлкәсендә муниципаль районның жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре 19 таблицада күрсәтелгән.

19 нчы таблица

Каты коммуналь калдыктарны жыю, транспортлау, эшкөртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү өлкәсендә авыл жирлегенең жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территорияль үтемлек дәрәжәсе.
1	Авил жирлекләре территориясендә каты көнкүрөш калдыктары жыю корылмалары (калдыктар жыелу урыннары)	100%	100 метр

Торак пунктлар территорияләрен санитар чистартуны 2.1.3684-21, СНиП 2.07.01-89*, шулай ук жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары таләпләре нигезендә башкарырга кирәк.

Көнкүрөш һәм сәнәгать калдыктарын утильләштерү һәм эшкөртү корылмаларының урнашу урыннарын санитар нормаларга туры китереп, территорияне куллану мөмкинлекләрен бәяләү нигезендә хәл итәргә кирәк.

Муниципаль район территориясендә торак пунктлар төркемнәре өчен үзекләштерелгән каты көнкүрөш һәм сәнәгать калдыктары полигоннарын урнаштыру тәкъдим ителә.

Полигоннарга хезмәт күрсәтү радиусы 15 километр тәшкил итә.

Торак төзелеше территориясендә, санитар законнар таләпләрен үтәү максатыннан, контейнерлар урнаштыру өчен майданчык торак йортлардан 20 метрдан да ким булмаган, әмма 100 метрдан да артык булмашка тиеш. Каты коммуналь калдыклар өчен уңайлы подъездлы контейнерлар урнаштыру өчен махсус майданчыклар. Майданчык ачык һәм су үткәрә торган өслек белән проектлана. Майданчыкларның күләме контейнерлар санын урнаштыруга исәпләнгән булырга тиеш, әмма 5-дән артык түгел.

Билгеләнә торган чүп жыючылар (контейнерлар) санын билгеләү өчен чүп жыючы халык саныннан, каты коммуналь калдыклар жыелу нормативларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Чүп жыючыларның исәп-хисап күләме алар оешкан чорда каты коммуналь калдыкларның факттагы туплануына туры килергә тиеш.

Махсус техника берәмлекләре саны (ә атап әйткәндә Транспорт һәм чүп жыючы) региональ оператор һәм территорияне санитар чистарту схемасы белән билгеләнә.

Контейнерларның кирәкле саны коммуналь калдыкларның уртача тәүлеклек жыелуын, аларны чыгару чорын (тәүлеклек) һәм контейнерның сыйдырышлылыгын (1,1 м³) исәпкә алып исәпләнә.

Контейнерларның 50% ын сортларга аерылырга тиешле каты көнкүреш калдыклары (икенчел чимал) өчен кулланырга киңәш ителә. Куркыныч ГК (яктырту җайланмалары, терекөмешле батарея һәм аккумуляторлар булган электр лампалары (автомобильләреннән тыш), куллану үзлекләрен югалткан терекөмешле градусниклар) вандалга каршы башкаруда (кызгылт сары төстәге) аларны зарарлау һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерүне булдырмый торган махсус билгеләнгән контейнерларга (кызгылт сары төстә) салынырга тиеш.

Контейнер майданчыкларын урнаштыру урыннары, торак территорияләрдә ККНЫ жыю, вакытлыча саклау буенча тәкъдимнәрне исәпкә алып, территорияне санитар чистарту схемасы белән төгәлләштерелә.

Торак төзелеш территориясендә сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен үзәкләштерелгән ташландык суларны агузу системасы белән тәэмин ителмәгән, ишегалды юынтыларын күздә тотарга кирәк.

Вокзал, рекреация, жәмәгать корылмалары, жәмәгать транспорты тукталышларында, майданнарда һәм урамнарда чүплекләр урнаштырырга кирәк.

Чүплекләр арасындагы ераклык 100 метрдан да артмаска тиеш, торак пунктларнын җанлы территорияләрендә – 40 метрдан да артмаска тиеш.

Терлекчелек предприятиеләре территориясендә, терлекчелек калдыкларын утильләштерү мәсьәләсен хәл итү өлешендә, урнашкан очракта, калдыкларны утильләштерүнең ике варианты булырга мөмкин:

1. Ябык типтагы тирес саклагычларны компостлаштыру (файдалану (лагун) һәм басуларга тирес (помета) сыйфатында ашлама керту (терлекчелек калдыкларын зарарсызландыру, дегельминтацияләү чараларын үткәргәннән соң). Лагуннарны фермалар балансында булган җирләрдә урнаштырырга киңәш ителә.
2. Бүлендек (пиролиз, биогаз) эшкәртү җайланмаларын куллану.

4.13. Муниципаль берәмлек чикләрендә һәм торак пунктлар чикләрендә торак пунктлар чикләреннән читтә һәм җирле әһәмияттәге автомобиль юлларына транспорт хезмәте күрсәтү өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Барлык торак пунктлар да каты өслекле автомобиль юллары белән тәэмин ителергә тиеш.

Жәмәгать пассажир транспортының тукталыш пунктларын муниципаль районның җирле әһәмияттәге автомобиль юлларында урнаштырырга кирәк, алар буенча шәһәр янь һәм шәһәрара автобус маршрутлары узу күздә тотыла.

Торак пунктлар территориясендә автомобиль транспорты барлык биналарга һәм корылмаларга да барып житәргә тиеш.

Халыкны административ һәм сәүдә үзәкләре, кунакханәләр, театрлар, күргәзмәләр һәм базарлар янындагы жәяүлеләр юллары (тротуарлар, майданчыклар, баскычлар) белән тәэмин итү дәрәжәсе «пик» сәгатенә 0,3 кеше/кв.метрдан да артык түгел; завод алды майданчыклары, спорт-тамаша учреждениеләре, кинотеатрлар, вокзаллар янында - 0,8 кеше/кв. метрдан да артык түгел.

Халык өчен жәмәгать транспорты тукталышлары пунктларының территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтемле булуын исәпләү күрсәткечләрен 20 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Әлеге корылмалар белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнми.

20 нче таблица

Халык өчен жәмәгать транспорты тукталышлары пунктларының территориаль яктан мөмкин булган дәрәжәдә рөхсәт ителгән дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе (метр)
1	Тукталыш пунктлары, тулаем алганда, торак пункт буенча	500
2	Гомумшәһәр үзегендә тукталыш пунктлары	250
3	Житештерү зоналарында тукталыш пунктлары	400*
4	Массакуләм ял һәм спорт зоналарында тукталыш пунктлары	800 **
5	Азкатлы торак төзелеше территориясендә эчке элементлар өчен тукталыш пунктлары: яшәү урыннарыннан массакуләм йөрү корылмаларыннан	200 250
* күрсәткеч жәяүлеләр өчен тукталыш пунктына кадәр юл йөрү предприятиеләреннән максималь ераклык булуын аңлата		
** әлеге күрсәткеч жәяүлеләр өчен иң күп ял итү һәм спорт корылмаы ишегеннән тукталыш пунктына кадәр мөмкин кадәр ерак булуын аңлата		

Жәмәгать транспорты тукталышлары урыннарында тукталыш һәм утыру майданчыклары, пассажирлар өчен павильоннар булдыру тәкъдим ителә.

Тукталыш майданчыкларының киңлеген – машина йөрү өлешенең төп полосаларының киңлегенә, ә озынлыгын-бер үк вакытта туктатыла торган автобуслар санына карап, әмма 10 метрдан да ким булмаган күләмдә кабул итәргә кирәк.

Яңа Чишмә муниципаль районы Чабаксар авыл жирлеге халкын автосервис һәм юл буйларында хезмәт күрсәтү корылмалары белән тәэмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнми.

Халыкның шәхси жиңел автомобильләр белән тәэмин ителешенең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсе күрсәткече 1000 кешегә 314,5 жиңел автомобиль кабул ителә.

Авыл жирлеге халкын, торак фонд категориясенә һәм уңайлылык дәрәжәсенә карап, жиңел автомобильләргә даими саклау өчен, корылмалар белән тәэмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре 21 нче таблицада күрсәтелгән.

21 нче таблица

Халыкның жиңел автомобильләргә даими саклау өчен корылмалар белән тәэмин ителүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре

№	Уңайлылык дәрәжәсе буенча торак фонды тибы	Автотранспортны, машина-урыннарны саклау
---	--	--

1	Бизнес-класс	2,0
2	Эконом-класс	1,2
3	Муниципаль	1,0
4	Махсулаштырылган	0,7

Искәрмә:
Авыл территориясеннән читтә урнашкан гаражларда жиңел автомобильләр паркының 10% ын сезонлы саклауны күздә тотарга рөхсәт ителә.

Катларына карап, гаражлар һәм жиңел автомобильләр кую урыннары өчен жиңел кишәрлекләре күләмен бер машина урынына алырга кирәк:

- автомобильләрнең жиңел өсте стоянкалары-1 машина урынына 25 кв. м.;

- гаражлар өчен:

бер катлы – 30 кв. м. бер машина-уринга;

ике катлы – 20 кв. м. бер машина-уринга

Социаль, ижтимагый һәм эшлекле билгеләнештәге корылмалар, житештерү һәм рекреация корылмалары янында жиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен ачык майданчыклар белән тәмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе күрсәткечләре 22 нче таблицادا күрсәтелгән.

22 нче таблица

Муниципаль берәмлекнең социаль, жәмәгать һәм эшлекле билгеләнештәге корылмалар, житештерү һәм рекреация корылмалары янында жиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен ачык майданчыклар белән тәмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре.

Корылманың исеме	Исәп-хисап берәмлеге	Исәп-хисап берәмлекләренең түбәндәге санына 1 машина-урин каралган
Дәүләт хакимияте органнары, жиңел үзидарә органнары	гомуми майданы кв. м.	200-220
Административ-идарә учреждениеләре, ижтимагый оешмаларның биналары	гомуми майданы кв. м.	100-120
Коммерция-эшлекле үзәкләр, офис биналары һәм бүлмәләре, иминият компанияләре	гомуми майданы кв. м.	50-60
Банклар һәм банк учреждениеләре, кредит-финанс учреждениеләре	гомуми майданы кв. м.	30-35
Укыту үзәкләре, үзешчән ижат үзәкләре, өлкәннәр өчен клублар	гомуми майданы кв. м.	20-25
Югары белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы мегариф оешмалары	Укытучылар, хезмәткәрләр, студентлар, бер сменада шөгыйльләнуче	2-4 укытучы һәм хезмәткәр + 10 студентка 1 машина-урин
Гомуми белем бирү оешмалары	Корылма	Задание буенча проектлау, әмма кимендә 2
Мәктәпкәчә гомуми белем бирү оешмалары	Корылма	Задание буенча проектлау, әмма кимендә 2

Кибетләр (вак һәм ваклап сату, гипермаркетлар)	гомуми майданы кв. м.	30-35
Азык-төлек һәм (яки) азык-төлек булмаган төркемдәге (сәүдә үзәкләре, сәүдә комплекслары, супермаркетлар, универсамалар, универмаглар һ. б.) товарларының киң ассортименты булган сәүдә билгеләнешендәге корылмалар	гомуми майданы кв. м.	40-50
Даими базарлар: - универсаль һәм азык-төлек булмаган - азык-төлек һәм авыл хужалыгы	гомуми майданы кв. м.	30-40 40-50
Вақыт-вақыт кирәк булган жәмәгать туклануы предприятиеләре (рестораннар, кафелар)	Утырту урыннары	4-5
Мунчалар	Бер вақытта килүчеләр	5-6
Кунакханәләр	Урыннар	5-6
Музейлар	Бер вақытта килүчеләр	6-8
Кинотеатрлар	Тамашачылар урыннары	8-12
Китапханәләр, интернет-кафе	Даими урыннар	6-8
Ял итү-күңел ачу учреждениеләре	Бер вақытта килүчеләр	4-7
Хастаханәләр	Ятаклар	14
Поликлиникалар	Сменада килүчеләр	20
Спорт комплекслары һәм трибуналы стадионнар	Урыннар	25-30
Сәламәтләндерү комплекслары (фитнес клублар, ФОК, спорт һәм тренажер заллары)	гомуми майданы кв. м.	25-55
Муниципаль балалар физкультура-сәламәтләндерү корылмалары һәм хезмәт күрсәтү дәрәжәләре (150-500 кв. м майданлы тренажер заллары)	Бер вақытта килүчеләр	8-10
Махсуслаштырылган спорт клублары һәм комплекслары	Бер вақытта килүчеләр	3-4
Бассейннар	Бер вақытта килүчеләр	5-7
Автовокзаллар	Пик сәгатендә пассажирлар	10-15
Ял итү зоналарында пляжлар һәм парклар	100 бер вақытта килүчеләр	15-20

Кыска вакытлы ял базалары (спорт, чаңгы, Балык тоту, аучылык һ. б.)	100 бер вакытта килүчеләр	10-15
Ял йортлары һәм санаторийлар, санаторийлар, санаторийлар, предприятиеләрнең ял базалары һәм туристлык базалары	100 ял итүче һәм хезмәт күрсәтүче персонал	3-5
Искәрмә: Корылмалар төркеменә хезмәт күрсәтү өчен тукталышларны проектлаганда һәр корылма буенча машина-урыннарның исәп-хисап санын 10-15 % ка киметү рәхсәт ителә.		

Торак зоналар, халыкка мәдәни-көн күреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре янында, сәүдә һәм ял предприятиеләре, спорт биналары һәм корылмалары, хезмәт кушымтасы урыннарын 10% ка кадәр (ләкин бер урыннан да ким булмаган) проектлаганда инвалидлар транспортына аерым игътибар бирергә кирәк.

Күчмә составка хезмәт күрсәтү станцияләре, автомобильләргә ягулык салу станцияләре, юу пунктлары, тикшерү эстакадалары, майданчык-стоянкалар) хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән предприятиеләргә һәм корылмаларны проектлауны автомобиль транспорты хәрәкәте интенсивлыгына карап, икътисадый һәм статистик эзләнүләр нигезендә башкарырга кирәк.

Автомобиль юлларында ял итү майданчыкларын, туристик транспорт тукталышларын күздә тотарга кирәк. Алар арасында III категорияле автомобиль юллары өчен – 25-35 километр, IV категорияле автомобиль юллары өчен – 45-5 километр. Әлеге майданчыкларның сыйдырышлылыгы III категорияле юлларда 10 – 15 транспорт берәмлегеннән дә ким түгел, 10 – IV категорияле юлларда бер үк вакытта тукталышка исәп тотарга кирәк.

Муниципаль районның жирле әһәмияттәге корылмаларына караган торак пунктларның һәм корылмаларның чикләреннән читтә автомобиль юлларын урнаштыруга карата таләпләр, аларның параметрлары, СНиП 2.07.01-89 СП нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» һәм транспорт өлкәсендә башка норматив документлар белән тәэмин итү.

4.14. Территорияләргә төзекләндерү һәм яшелләндерү өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге объектлары, күрсәтелгән объектларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр

Халыкның гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләрен 23 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

23 нче таблица

Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре

Гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе (кв. метр/кеше)	Халык өчен территорияль үтемлек дәрәжәсе
авыл жирлекләре өчен	12	билгеләнми
Примечание.		

Для населенных пунктов, расположенных в окружении лесов, в прибрежных зонах крупных рек и водоемов, площадь озелененных территорий общего пользования допускается уменьшать, но не более чем на 20%.

В площадь отдельных участков озелененной территории включаются площадки для отдыха, игр детей, пешеходные дорожки, если они занимают не более 30% общей площади участка.

Торак пункттагы яшел үсентеләрне, аның планлаштыру структурасын һәм җирле шартларын исәпкә алып, бердәм система рәвешендә карарга кирәк. Торак пунктның яңа территорияләрен проектлаганда һәм реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел үсентеләрне максималь рәвештә саклауны һәм куллануны күздә тотарга кирәк.

Гомуми кулланылыштагы яшелләндерү объектлары майданнарын түбәндәге күләмдә кабул итәргә кирәк: Парклар – 10 гектардан да ким түгел; бакча-3 гектардан да ким түгел; скверлар-0,5 га.

Торак пунктлар территориясендә төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын «СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» нигезендә күрергә.

4.15. Авыл җирлегенә электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү өлкәсендәге объектлары.

4.15.1. Электр белән тәмин итү объектларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкдимнәр.

Электр энергиясен кулланучыларны өзлексез һәм сыйфатлы электр белән тәмин итү халыкның сәламәтлеген саклауга һәм муниципаль берәмлек территориясендә халыкның тормыш сыйфатын яхшыртуга ярдәм итә.

Электр белән тәмин итү системасын проектлаганда электр нагрузкасын билгеләүне РД 34.20.185-94, СП 31-110-2003 таләпләре һәм "ФСК ЕЭС" ААҖнең техник сәясәте турындагы 2006 елның 2 июнендәге Нигезләмә нигезендә башкарырга кирәк.

«0,38-750 кВ көчәнештәге электр челтәрләре өчен җир бүлөп бирү нормалары» ның 14278 тм – т1 нче законына туры китереп, түбәнрәк китерелгән электр белән тәмин итү корылмасы өчен җир кишәрлекләренәң минималь рөхсәт ителгән күләменәң исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнде (24 нче таблица).

24 нче таблица

Электр белән тәмин итү корылмасы өчен җир участкаларының минималь рөхсәт ителгән күләмнәренәң исәп-хисап күрсәткечләре

Объект төре	Җир кишәрлегенәң күләме, кв. м
6 кВ. нан 10 кВ. га кадәр югары көчәнешле трансформатор подстанцияләре	не более 150
20 кВ. нан 35 кВ. га кадәр көчәнештәге түбәнәю подстанцияләре һәм күчерү пунктлары	не более 5000
35 кВ. нан 220 кВ. га кадәр көчәнешле түбәнәю подстанцияләре	8500-10000

Искәрмә:

1. Таблицада китерелгән җир майданнары түбәндәгеләрне исәпкә ала: коймага якин килү һәм ремонт ясау өчен билгеләнгән койма тирәли метр киңлегә полосасын; идарә итү пунктының гомуми подстанция пунктының бер яки ике трансформаторын, югары (урта) көчәнеш ачык бүлү җайланмаларын, Түбән көчәнештәге ябык) бүлү җайланмасын урнаштыру (кагыйдә буларак, түбән көчәнештәге ябык) бүлү җайланмасын урнаштыру.;

2. Подстанциялар майданы таблицасындагы мәгълүматлар һава линияләрен капма-каршы якларга чыгаруны; ачык бүлү жайланмалары; трансформаторлар жайланмасын ачуны күздә тотта. Түбәнрәк күрсәтелгән очрактарда таблицадагы мәгълүматлар түбәндәге коэффициентларга тапкырлана:

- югары һәм урта көчәнешләр линияләрен бер якка чыгарганда-1,25;
- югары һәм урта көчәнешләрнең ябык бүлү жайланмаларында-0,8;
- трансформаторларны ябык урнаштырганда-1,1

Беренчел исәпләүләр өчен чагыштырма исәп-хисап йөкләнеше күрсәткечләрен 25,26 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

25 нче таблица

Йортлар/фатирлар өчен коммуналь-көнкүреш электр нагрузкасының чагыштырмача эреләнгән исәп-хисап күрсәткече

Йортлар/фатирлар өчен коммуналь-көнкүреш электр нагрузкасының чагыштырмача эреләнгән исәп-хисап күрсәткече:	кВт/кеше
- табигый газдагы плителәр белән (кВт/кеше)	0,41
- стационар электр плителәре белән (кВт/кеше)	0,50

Искәрмә:

Таблицада вак сәнәгать предприятиеләреннән йөкләмәләр исәпкә алынмаган. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланырга кирәк:

- табигый газда плителәр куелган торак пунктлар өчен: 1,2-1,6;
- стационар электр плителәре булган торак пунктлар өчен: 1,1-1,5.

26 нчы таблица

Коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясе чыгымының һәм йортлар/фатирлар өчен электр йөкләнешен максимум куллану сәгатьләренең еллык санының эреләнгән күрсәткечләре

Коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясе чыгымының һәм йортлар/фатирлар өчен электр йөкләнешен максимум куллану сәгатьләренең еллык санының эреләнгән күрсәткечләре:	Электр энергиясенең чагыштырма чыгымы, елына кВт. с.	Электр нагрузкасының максимумын куллану сәгатьләренең еллык саны
- табигый газдагы плителәр белән	2170	5300
- стационар электр плителәре белән	2750	5500

Искәрмә:

1. Китерелгән зурайтылган күрсәткечләр торак һәм ижтимагый биналар, коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, транспорт хезмәте күрсәтү корылмалары, тышкы яктылык белән электр куллануны күздә тотта;
2. Китерелгән мәгълүматлар торак биналарда кондиционирлау, электр жылыту һәм электронагрев куллану исәпкә алынмый;
3. Электр нагрузкасы максимумын куллану сәгатьләренең еллык саны ЦП 10(6) кВт шиннарына китерелгән.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, перспективалы электр йөкләнешләренең үсешен анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасының бүлү электр челтәре комплексы челтәрләренең перспективалы үсеше схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш

Торак пунктларның электр челтәрләренең киеренкелеге исәп-хисап чоры һәм энергия системасында көчәнешләр системасы чикләрендә аларны үстерү концепциясен исәпкә алып сайлана: 35 – 110 – 220 – 500 я 35 – 110 – 330 – 750 кВ.

Электр белән тәмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Якын арада 35-110/10 кВ көчәнешләр системасы иң максатка ярашлы булып тора.

Электр челтәрләрен проектлау, торак пунктларның һәм алар янәшәсендәге территорияләренең барлык кулланучыларың исәпкә алып, 35-110 кВ һәм аннан да күбрәк көчәнешле электр белән тәмин итүче челтәрләрен һәм 6-20 кВ көчәнешле бүлү челтәрләрен үзара бәйләү белән комплекслы рәвештә башкарылырга тиеш. Шулай ук вакытта, ведомство карамагына карамастан, төрле кулланучыларны тукландыру өчен электр белән тәмин итү системасының аерым элементларын бергәләп куллануны күздә тотарга киңәш ителә.

Электр белән тәмин итү системасын, проектолаганда, проектолана торган территорияләр категориясенә туры китереп, аның ышанычлылыгын тәмин итү таләпләрен исәпкә алырга кирәк:

- беренче категориягә электроприемниклары керә, алар электр белән тәмин итү өзеклеге кешеләрнең тормышы өчен куркыныч тудырырга, шәһәр хужалыгының аеруча мөһим элементлары эшләвен бозарга мөмкин.

- икенче категориягә электроприемниклары керә, электр белән тәмин итү өзеклеге халыкның нормаль эшчәнлеген бозуга китерә.

- өченче категориягә керә, калган электроприемниклары, түгел подходящие астында билгеләү, беренче һәм икенче категория.

- кешеләрнең гомеренә, шартлауларга, янгыннарда һәм кыйммәтле төп җиһазларга зыян китерүгә юл куймас өчен, җитештерүнең өзлексез эшләве кирәк булган электр кабул итү җайланмалары аерым төркемгә керә.

Сәнәгать предприятиеләрен энергия системаларының гомуми челтәрләренә электр белән тәмин итү системаларын проектлау «Сәнәгать предприятиеләрен электр белән тәмин итү проектлау. Технологик проектлау нормалары» НТП-94 таләпләренә туры китереп башкарыла.

35 кВ һәм югарырак көчәнешле һава электр линияләре торак төзелешеннән читтә урнаштырырга киңәш ителә. 110 кВ һәм аннан да югары көчәнешле гамәлдәге һава электр тапшыру линияләрен торак төзелешеннән читкә чыгаруны яки һава линияләрен кабель белән алыштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

4.15.2. Жылылык белән тәмин итү өлкәсендә муниципаль берәмлек халкының норматив ихтияжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

«Жылылык белән тәмин итү турында» 2010 елның 27 июлендәге 190-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, жылылык белән тәмин итү өлкәсендә мөнәсәбәтләрне оештыруның төп принципларыннан берсе-үзәкләштерелгән жылылык белән тәмин итү системаларын үстерү, жылылык белән тәмин итү һәм жылылык энергиясен куллануның ышанычлылыгын һәм энергетик нәтижелелеген тәмин итү.

Яңа жылылык белән тәмин итү системаларын проектлау һәм төзү, гамәлдәге жылылык белән тәмин итү системаларын реконструкцияләү һәм үстерү, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны тиешле дәрәжәдә жылылык белән тәмин итү максатларында, Яңа Чишмә муниципаль районы авыл җирлекләрен жылылык белән тәмин итү схемалары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Бер - ике катлы һәм индивидуаль торак йортларны, шулай ук секцияле торак йортларны жылытуны һәр йортта яки фатирда урнаштырыла торган газ казаннарыннан башкарырга кирәк. Жәмәгать, мәдәни-көнүреш һәм административ биналарны жылыту үзәкләштерелгән, тышкы жылылык челтәрләреннән яки автоном жылылык белән тәмин итү чыганаclarыннан.

Яңа төзелеш районнарын жылылык белән тәэмин итү системасын сайлау вариантларны техник-икътисадый чагыштыру нигезендә башкарылырга тиеш.

Территорияләрдә жылылык белән тәэмин итү схемасы булмаганда, халык тыгызлыгы 40 кеше/га һәм аннан да күбрәк булган бер, ике катлы торак төзелеше булмаган очракта, авыл жирлекләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү системасы котельныйларын торак һәм ижтимагый биналар төркеменә күчерүне күздә тотарга рөхсәт ителә.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарында, жылылык йөкләнеше үзәкләрендә урнаштырырга киңәш ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәп-хисаплар белән нигезләнәргә тиеш. Трассаларны һәм жылылык челтәрләрен салу ысулларын СНиП 41-02-2003 «Жылылык челтәрләре» (9 бүлек) һәм СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» кагыйдәләре қыелмасы таләпләре нигезендә күздә тотарга кирәк.

4.15.3. Газ белән тәэмин итү өлкәсендә муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, газ белән тәэмин итү өлкәсендә дәүләт сәясәтенең төп принципларыннан берсе булып, тиешле федераль, төбәкара һәм региональ газлаштыру программаларын формалаштыру һәм тормышка ашыру нигезендә, Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә урнашкан торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру дәрәжәсен күтәрү төра.

Газ белән тәэмин итү системасын үстерүнең төп юнәлешләре газ белән тәэмин итүнең кайбер баш корылмаларын реконструкцияләү юлы белән газ белән тәэмин итү системасының куркынычсызлыгын һәм ышанычлылыгын арттыруны, газүткәргечләрнең яңа тармаclarын төзүне күздә тотарга тиеш, бу газүткәргеч челтәрләренең эшен тотрыкландырырга һәм газ белән тәэмин итүнең яңа корылмаларын тоташтырырга мөмкинлек бирәчәк.

Газ куллану юнәлешләре:

- сәнәгатьнең технологик ихтыяжлары;
- халыкның хужалык-көнкүреш ихтыяжлары;
- жылылык чыганаclarы өчен энергия чыганагы.

Газ белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү, реконструкцияләү һәм үстерү СНиП 42-01-2002 «газ бүлү системалары», «газ бүлү һәм газ куллану челтәрләренең иминлеге турында Техник регламент» таләпләренә туры китереп, Татарстан Республикасын газ белән тәэмин итү һәм газлаштыруның Генераль схемасы нигезендә, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру буенча республика программалары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 27.12.2013 ел, №1071 карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлаштырунын республика нормативларына туры китереп, түбәнрәк китерелгән газ белән тәэмин итү корылмалары өчен жир кишәрлекләре минималь рөхсәт ителгән күләменең исәп-хисап күрсәткечләре (27 нче таблица) билгеләнде.

27 нче таблица

Газ белән тәэмин итү корылмасы өчен жир кишәрлекләренең минималь рөхсәт ителгән күләмнәренең исәп-хисап күрсәткечләре

ГРС житештерүчәнлеге, куб. метр/сәгать	Жир кишәрлегенең күләме, га
100 гә кадәр	0,01
100 - 3 000	0,07

3 000 - 10 000	0,11
10 000 - 100 000	0,13
100 000 - 300 000	0,38
300 000 - 500 000	0,65
500 000 дән югарырак	1

Газ куллануның эреләндерелгән күрсәткечен күләмдә кабул итәргә кирәк:

- үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү булганда - бер кешегә елына 120 куб.

м.;

- кайнар су белән тәэмин иткәндә, газ су жылыткычлардан-бер кешегә елына 300 куб. м;

- кайнар су белән тәэмин ителмәгән очракта-бер кешегә елына 180 куб. м;

- авыл торак пунктлары өчен-елына 220 куб. м.

Газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре торак пунктлардан читтә урнашырга тиеш.

- Газ өстәмә пунктларны торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, аскы яктан урнаштырырга кирәк.
- Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм җайга салу өчен газ җайга салу (блоклы яки шкафлы) пунктларын проектларга кирәк. Газ җибәрү пункттын район үзәгендә урнаштырырга кирәк, район йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якын.
- Торак пунктларда аерым торучы газ җайга салучы пунктларны биналар һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:
- 0 газ басымы булганда – 0,6 МПа-10 метрга кадәр газ регулятор пунктына тапшырганда;
- 0 газ басымы булганда – 0,6 – 1,2 МПа-15 метр.

4.15.4. Су белән тәэмин итү өлкәсендә муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжларын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

Торак пунктларны су белән тәэмин итү системаларын проектлау, шул исәптән су белән тәэмин итү чыганаclarын сайлау, су алу корылмаларын урнаштыру СП 30.13330.2020 «СНиП 2.04.01-85 «эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 32.13330.2018 «СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар», СП 42.13330.2016 " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 «шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен карап тотуга, су корылмаларына, эчәргә яраклы суга, эчәргә яраклы суга, эчәргә яраклы суга, һавага, туфракка, торак биналарга, житештерү, җәмәгать биналарыннан файдалануга, санитар-эпидемияләргә каршы (профилактик) чаралар оештыру һәм үткәру буенча санитар-эпидемиологик таләпләр», СанПин 1.2.3685-21 «кеше өчен әйләнә-тирә мохитнең иминлеген һәм (яисә) зыянсызлыгын тәэмин итүгә карата гигиена нормативлары һәм таләпләр», СанПиН 1.2.3685-21", 2.1.4.1110-02 СанПиН 2.1.4.10-02 «су белән тәэмин итү чыганаclarын һәм эчәргә яраклы су белән тәэмин итү чыганаclarын санитар саклау зоналары», шулай ук авыл җирлеген су белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә

Халыкның хужалык-эчәргә яраклы ихтыяжлары өчен тәүлеклек уртача (бер ел эчендә) куллануның эреләндерелгән күрсәткечен күләмдә кабул итәргә кирәк:

- эчке суүткәргеч һәм канализация белән тәэмин ителгән биналар өчен, ванналар һәм җирле су жылыткычлар белән тәэмин ителгән биналар өчен – тәүлегенә 200 литр;

- эчке су һәм канализация белән тәэмин ителгән биналар өчен үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү – тәүлегенә 270 литр.

Су алу корылмаларының тибын һәм схемасын территориянең геологик гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Су челтәрләрен божра белән проектларга кирәк. Тупиковые линия суүткәргечләг кулланырга рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәэмин итүдә өзеклек булган очракта житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчәргә яраклы ихтыяжларга су бирү өчен;

янгынга каршы яки хужалык-янгынга каршы кирәк-яракларга су бирү өчен, линиянең озынлыгы 200 метрдан да артмаска тиеш.

Бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән тышкы су челтәрләрен божралау рөхсәт ителми.

4.15.5. Су бүлү корылмаларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

Торак пунктларның канализация системаларын проектлауны СП 30.13330.2020 «СНиП 2.04.01-85 «Эчке суүткәргеч һәм биналарның канализациясе», СП 32.13330 2018 «СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар», СП 42.13330.2016 «Шөһәр төзелеше. Шөһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү», шулай ук муниципаль берәмлекнең авыл җирлекләренең су бүлүнең расланган схемасы нигезендә.

Көнкүреш суларын тәүлеклеклек уртача су белән тәэмин итү, территориягә су сибүгә һәм Яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлэгәндә, тәүлеклек уртача тәүлеклек (бер елга) су бүлүне 1 кешегә 150 л/т күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Йорт яны җир участкалары белән шәхси йортларда яшәүче халык өчен, төзелешнең тыгызлыгы, юынты суларны чистартуның үзкыйммәте, рельеф катлаулылыгы аркасында, су бүлүнең автоном системасын күздә тотарга кирәк.

Автоном канализация системасы юынты суларны өйдән чыгарудан жыюны, аларны чистарту өчен автоном корылмаларга бүлеп бирүне, алга таба муниципаль районда булган чистарту корылмаларына чыгаруны тәэмин итәргә тиеш. Чистарту корылмаларын йортлар территориясендә яки берничә бина өчен (кагыйдә буларак, социаль-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары) аерым торучы чистарту корылмалары буларак билгеләргә тәкъдим ителә.

ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘУ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР

Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләренә туры китереп әзерләнде:

Федераль законнар:

Россия Федерациясенең шәһәр төзелеше кодексы (29.12.2004 ел, № 190-ФЗ ред.)
02.07.2021).

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон (01.07.2021 редакциясе).

"Жирләү һәм жирләү эше турында» 12.01.1996 ел, № 8-ФЗ Федераль закон;
Россия Федерациясенең башка норматив актлары:

«Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә мәгариф корылмаларын оптималь урнаштыру критерийларын билгеләү өчен үрнәк күрсәткечләр» методик рекомендацияләр турында " Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлығының 2016 елның 4 маендагы АК-950/02 номерлы хаты (2016 елның 8 августындагы редакция).

"Ашыгыч, шул исәптән ашыгыч махсуслаштырылган, медицина ярдәме күрсәтү тәртибен раслау турында» 20.06.2013 № 388н РФ Сәламәтлек саклау министрлығы боерыгы

«Сәламәтлек саклау өлкәсендә халыкның ресурс белән тәэмин ителеше нормативларын һәм нормаларын куллану турында методик рекомендацияләргә раслау турында» 2018 елның 20 апреләндәге 182 номерлы РФ Сәламәтлек саклау министрлығы боерыгы.

Россия Мәдәният министрлығының «мәдәният оешмалары чөлтәрен үстерү һәм халыкны мәдәният оешмалары хезмәтләргә белән тәэмин итү буенча Россия Федерациясе субъектларына һәм жирле үзидарә органнарына методик тәкъдимнәргә раслау турында» 2017 елның 2 августындагы Р-965 номерлы күрсәтмәсе.

Татарстан Республикасы норматив актлары:

Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары расланды. 27.12.2013 № 1071 ТР МК карары (19.07.2021 ред.)

«2024 елга кадәр ижтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләргә белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләргә дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 26.01.2009 елдагы 42 номерлы карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

«Яңа Чишмә муниципаль районы «муниципаль берәмлегенең һәм анын составындагы муниципаль берәмлекләргә территорияләргә чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 36-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы (21.11.2014 ел, № 93-ТРЗ редакциясе).

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 25.12.2010 № 98-ТРЗ Татарстан Республикасы законы (24.12.2021 ред.)

«Татарстан Республикасында калдыклар белән, шул исәптән каты коммуналь калдыклар белән эш итү өлкәсендә территорияль схеманы раслау турында» 2018 елның 13 мартындагы 149 номерлы ТР МК карары.

«Татарстан Республикасында каты коммуналь калдыкларны жыю нормативларын раслау турында» 12.12.2016 ел, № 922 ТР МК карары.

Татарстан Республикасы норматив актлары:

Яңа Чишмә муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы ТР Яңа Чишмә МР Советының № 3-29 карары (16.12.2010 ел)

Татарстан Республикасының территориаль планлаштыру схемасы (кертелгән үзгөрешләр белән), расланды. Министрлар кабинетының №172 нче 27.03.2021.

2015 елның 16 гыйнварындагы 4-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы паспорты "Татарстан Республикасында жәмәгать тәртибен саклауда гражданның катнашуы турында"

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының 2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына социаль-иқтисадый үсеш стратегиясе, ТР Яңа Чишмә МР Советының 2016 елның 11 августындагы 17-70 номерлы карары белән расланган.

Проектлау һәм төзелеш буенча кагыйдәләр җыелмасы:

СП 42.13330.2016 " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү. СНИПның актуальләштерелгән редакциясе 2.07.01-89*" (утв. Россия Төзелеш Министрлығының 2016 елның 30 декабрдәге 1034/пр номерлы боерыгы (2017 елның 10 февралдәге редакциясендә).

СП 35-106-2003 «өлкән яшьтәге кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру».

СП 30.13330.2020 "СНИП 2.04.01-85*" эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация»;

СП 32.13330 2018 " СНИП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СНИП 35-01-2001 биналар һәм корылмаларның халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен ачыклығы «СНИП 59.13330.2020»СНИП 35-01-2001 "СП 59.1333020" СП;

2.1.3684-21 " шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен карап тотуга, су корылмаларына, эчәргә яраклы суга һәм эчәргә яраклы су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, җитештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар үткөрүгә һәм үткөрүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр»;

СанПиН 1.2.3685-21»кеше өчен яшәү тирәлеге факторларының иминлеген һәм (яки) зыянсызлыгын тәэмин итүгә гигиена нормативлары һәм таләпләр»;

№ 11-01-2002 «Россия Федерациясендә зиратларны җирләү һәм карап тоту тәртибе турында тәкъдимнәр».

– Башка документлар:

– Янғын саклау корылмаларын проектлау нормалары. НПБ 101-95 (утв. РФ ЭЭМ ГУПЭС 30.12.1994 № 36 боерыгы белән кертелгән).

Интернет-чыганаclar:

– Территориаль планлаштыруның федераль дәүләт мәгълүмат системасы (ФГИС ТП). <https://fgistp.economy.gov.ru/>

– Дәүләт статистикасы федераль хезмәте <http://gks.ru> к

– Татарстан Республикасының Яңа Чишмә муниципаль районы администрациясенең рәсми сайты <https://novosheshminsk.tatarstan.ru/>

–

– Нормативларны эзерләгәндә исәпкә алынды:

– авыл җирлегенең административ-территориаль бүленеше;

– авыл җирлегенең социаль-демографик составы һәм халык тыгызлыгы;

– табигый-климат шартлары;

– социаль-иқтисадый үсеш фаразы;

– җирле үзидарә органнарының һәм кызыксынган затларның тәкъдимнәре.

Нормативларның төп өлешендә муниципаль район халкы белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре һәм район халкы өчен

мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган кадәр үтемле булу дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнгән җирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясә Шәһәр төзелеш кодексының 29.2 статьясындагы 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләре, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник задәние белән билгеләнгән.